

YÜKSEKÖĞRETİM BÜTÇESİ, NİTELİKLİ BİR YÜKSEKÖĞRETİM HEDEFİNİN ÇOK UZAĞINDADIR!

Eğitim Sen Yayınları
Ekim 2024 / Eğitim Sen Bülteni Ekidir

2025 YILI YÜKSEKÖĞRETİM BÜTÇESİ NİTELİKLİ BİR YÜKSEKÖĞRETİM HEDEFİNİN ÇOK UZAĞINDADIR!

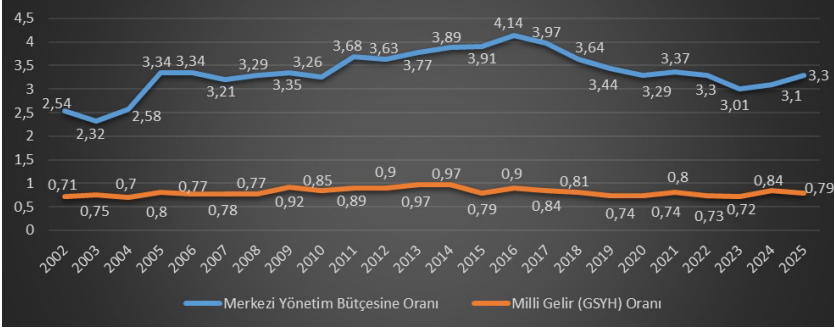
Üniversiteler bilimsel bilgi üreten, bu üretim faaliyeti içinde toplumsal faydayı gözeten, kamuya hizmet anlayışını hayata geçiren bilim kurumları olarak varlığını korumalıdır. Doğası gereği bilimsel düşünce üretimi için üniversitelerin akademik, mali ve idari özerkliği olmazsa olmaz bir koşuldur. Bu ilkeler doğrultusunda özgür bir faaliyetin gerçekleşebilmesi için üniversitelerin kamu tarafından finansmanı, merkezi yönetim bütçelerinden aldığı payın önemi ortaya çıkmaktadır. Yıllardır devletin üniversitelere merkezi müdahaleleri, hükümetlerin siyasi ve iktisadi ihtiyaçları doğrultusunda hedeflenen dönüşüm, yükseköğretim alanında büyük bir tahribata yol açmıştır. 2025 yükseköğretim bütçesi, yükseköğretimin ticarileştirilmesi ve akademi üzerindeki siyasi baskıların bir yansımasıdır.

Türkiye’de uzun yıllardır yükseköğretimde piyasanın ihtiyaçlarına cevaz veren, “kendi kaynaklarını kendisi üreten” ve bir şirket mantığıyla yönetilen kurumlar yaratılması hedefiyle üniversitelerin yeniden yapılandırılması noktasında önemli düzenlemeler yapılmıştır. Bu doğrultuda yükseköğretimin kamuyla olan ilişkisi büyük ölçüde yıpratılmış, iktidara ve sermayeye hizmet eden kurumsal bir yapı oluşturulması için adımlar atılmıştır. Genel bütçeden yükseköğretime ayrılan payın bu saiklerle oluşturulduğu ortadadır.

Geçtiğimiz yıllarda “her şehre bir üniversite” mantığıyla devlet yükseköğretim kurumları sayısında önemli bir artış meydana gelmiştir. Ekim 2024 itibarıyla üniversite sayısı 129 devlet, 75 vakıf üniversitesi ve 4 vakıf meslek yüksekokulu olmak üzere 208’e çıkmıştır. Hükümet, her ne kadar “fırsat eşitliğini sağladı” dese de artan öğrenci sayısı karşısında temel hizmetlerde her geçen gün geriye gidilmekte, öğrencilerin sorunları görmezden gelinmekte, akademik ve idari personelin istihdam koşullarında güvencesizlik yaygınlaştırılmaktadır. 2025 yükseköğretim bütçesi AKP hükümetinin yükseköğretimdeki tahribatı sürdürdüğünün açık bir göstergesidir.

Yükseköğretim Bütçesinin Milli Gelire ve Merkezi Yönetim Bütçesine Oranı

Son 22 yıl içinde devlet üniversitesi sayısı 53'ten 129'a toplam üniversite sayısı ise 76'dan 208'e çıkmıştır. 2002-2003 eğitim ve öğretim yılında 1,9 milyon olan öğrenci sayısı 2022-2023 eğitim-öğretim yılında 8 milyona (4 milyon lisans, 1 milyon lisansüstü, 3 milyon ön lisans) çıkmış, toplam öğretim elemanı sayısı ise aynı dönemde 76 bin 90'dan 184 bin 21'e ulaşmıştır. Görüldüğü gibi öğrenci sayısındaki artış öğretim elemanı sayılarındaki artış oranının çok üzerindedir. Bu yıllarda öğretim kadrosu başına düşen öğrencilerin sayıları artmakta, her yıl hedeflenen düzeyin gerisine düşülmektedir. Diğer yandan üniversitelerde çalışan idari ve teknik personel sayısı 150 binin üzerindedir.

Yükseköğretim kurumlarına bütçeden ayrılan payın gerek merkezi yönetim bütçesine gerekse milli gelire (GSYH) oranının ihtiyaç kadar arttırılmaması dikkat çekicidir. Siyasi ihtiyaçlar üzerinden bol bol üniversite kurulması ne yazık ki toplumsal faydaya işaret etmemekte, eğitimin niteliğine zarar vermekte, istihdam koşullarında güvencesizlik pratiklerini yaygınlaştırmaktadır. Özellikle üniversite bütçelerindeki yıllık rakamsal artışın personel giderleri gibi zorunlu harcamaları karşılamaya yönelik oluşturulmasına rağmen, öğretim üyesi ve akademik personel yetersizliği devam etmektedir.

2025 yılı yükseköğretim bütçesinin, artan üniversite ve öğrenci sayısına rağmen ihtiyaç kadar arttırılmaması yükseköğretimin niteliğini yükseltmek gibi bir amaç güdülmeyeceğini göstermektedir. 2024 yılında 345 milyar 815

milyon lira olarak belirlenen yükseköğretim bütçesi 2025 yılında 488 milyar 405 milyon liraya çıkarılmıştır. Yükseköğretim bütçesi geçtiğimiz yıla oranla 41,23 artırılırken, ekim ayında TÜİK'in açıkladığı yıllık enflasyon (TÜFE) yüzde 48,58'dir. Bütçedeki artış enflasyonun bile gerisinde kalırken, reel bir artış olmadığı görülmektedir.

Bütçenin önemli bir bölümünü personele yapılan harcamalar oluşturmaktadır. Yükseköğretim kurumları bütçesinin yüzde 73'ü zorunlu giderler arasında yer alan zorunlu personel harcamalarına (personel giderleri (yüzde 65)+sosyal güvenlik kurumu devlet primi giderlerine (yüzde 8)) ayrılmıştır. Bütçedeki yatırım karakterli diğer giderler olan mal ve hizmet alım giderleri, cari transferler ve sermaye giderlerine ise toplamda bütçenin yüzde 27'si ayrılmaktadır. Eğitimin iyileştirilmesi, gerekli altyapı sağlanması için kullanılacak olan yatırım giderleri için Hazine'den ayrılan paya bakıldığında temel ihtiyaçların dahi karşılanamayacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim öğrencilerin nitelikli eğitime erişebilmesi için karşılaması gereken maliyet yalnızca ders kitapları ve materyallere erişimden ibaret değildir. Aynı zamanda barınma, beslenme, ulaşım ve sosyal ihtiyaçları bulunmaktadır. Yükseköğretim kurumları gerekli sosyal ve kültürel faaliyetleri sağlamakla yükümlüdürler. Hazine yardımlarının enflasyonun gerisinde kaldığı göz önünde bulundurulduğunda üniversitelerin kendi kaynaklarını yaratmaya itildiği anlaşılmaktadır.

Yükseköğretim kurumlarının kamu ile olan ilişkisi tahrip edilirken, piyasalara açılması yasal ve fiili düzenlemelerle desteklenmektedir. Genel bütçeden yeterli pay ayrılmayan üniversiteler, kendi gelirlerinde artış yaratabilmek için daha fazla katkı payı ücreti ve öğrenim ücretine ihtiyaç duymaktadır. Türkiye üniversitelerinde eğitim gören yabancı öğrencilerin sayısındaki artış hükümet tarafından ekonominin canlanması çerçevesinde bir başarı olarak anlatılmaktadır. Diğer yandan eğitim harcamalarında döner sermaye ve iktisadi işletmelerin payı her geçen gün artmakta, yükseköğretimin ticarileşmesi sorunu büyümektedir. Üniversite-sermaye işbirliği, teknoloji transfer ofislerinin kurulması gibi yollarla döner sermaye üzerinden gelir getirici işbirlikleri, danışmanlık projelerinin sayısı katlanarak artarken bilgi üretimi araçsallaştırılmaktadır. Üniversiteler sermayenin ihtiyaçlarını karşılamaya zorlanarak bilim kurumları olma vasfını yitirmektedir.

YÜKSEKÖĞRETİMDE BASKI VE TASFİYECİLİK DEVAM ETMEKTEDİR!

Türkiye'nin içinde bulunduğu çoklu kriz ortamında üniversite öğrencilerinin yaşadığı problemler derinleşmekte; barınma, ulaşım, beslenme sorunu eğitim-öğretim hakkını engelleyecek düzeylere ulaşmaktadır. Her yıl üniversiteyi kazanıp kayıt yaptırmayan, eğitimini yarıda bırakan öğrencilerin sayısı artmaktadır. 2025 yılı için öngörülen bütçelerde, özellikle üniversitelerdeki temel hizmetler sınırlandırılmakta, lisans öğrencilerinden doktora öğrencilerine kadar geniş bir kesimin yaşadığı ekonomik sorunlar görmezden gelinmektedir.

Yıllardır Merkezi Yönetim Bütçesi'nden yeterince kaynak ayrılmayan üniversitelerimizde, 15 Temmuz sonrasında yaşanan kitlesel akademik tasfiye (KHK ihraçları) ve siyasal baskıların da etkisiyle, liyakatsizlik ve partizan kadrolaşma olağanlaştırılmıştır. Bilimden ve bilimsel faaliyetlerden hızla uzaklaşmış, hakikat değersizleştirilmiş, üniversiteyi üniversite yapan ilke ve değerler tümüyle ortadan kalkmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararına rağmen rektörlerin doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atanması rektörlerin üniversite bileşenlerine, akademik özerkliğe ve topluma değil yalnızca siyasi iktidara karşı sorumluluk taşımaya neden olmuştur.

ÜNİVERSİTELER SİYASİ İKTİDARIN OYUN ALANI DEĞİLDİR!

Yükseköğretim bütçesindeki rakamsal artış reel bir artışa tekabül etmemekte, bu şekilde yükseköğretimin hemen hiçbir kademesinde gerekli olan ihtiyaçları karşılamamaktadır. Kamuda tasarruf paketinin de etkisiyle üniversitede servis ve yemek hizmetleri durma noktasına gelmiştir. Neredeyse tüm üniversitelerde yemekhane ücretlerine sürekli zam yapılmakta, içerik açısından zengin gıdaya ulaşım engellenmekte, beslenme hakkı yok sayılmaktadır. Eğitimin tüm kademelerinde bütçe payı arttırılmalı, üniversitelerde ulaşım, yemek ve barınma hizmetleri ücretsiz olarak sunulmalıdır.

2025 yükseköğretim bütçesi yükseköğretimde ticarileşme sürecinin devam edeceği, öğrencilerin barınma ve burs sorununun süreceği, hane halkı tarafından yapılan harcamaların katlanacağını göstermektedir. Ancak bütçe harcamalarındaki yetersizlik yükseköğretim sisteminin geleceği açısından sorunların sadece bir boyutunu oluşturmaktadır. İktidarın yükseköğretim

sistemi üzerinde cebren oluşturduğu kontrol mekanizması yükseköğretimin niteliği önünde önemli bir tehdittir.

Geçmiřte merkezi devletin üniversiteler üzerindeki müdahaleleri bugün siyasi iktidarın yarattığı sessizlik iklimi ile sürdürölmektedir. Üniversitelerde liyakat ve akademik yeterliliğin yerini siyasal kadrolaşma, yozlaşmış ilişkiler ve itaat kúltürü alırken, eğitim ve bilim özgürlüğünün tamamen ortadan kaldırıldığı, üniversitelerin bütünüyle vasıfsızlaştırıldığı yeni bir sürece girilmiştir. Mevcut haliyle üniversitelerimiz üniversite olmaktan uzaklaşmakta, iktidarın oyun alanına dönüştürölmektedir.

YÜKSEKÖĞRETİM BÜTÇESİNE İLİŐKİN TALEPLERİMİZ

- Yükseköğretime ayrılan bütçeler yetersizdir! Üniversitelerde özgürce akademik faaliyet yürütebilmenin en temel koşullarından birisi yeterli kamusal finansmanın sağlanmasıdır. Yükseköğretim bütçesinde, üniversiteler ve diğer yükseköğretim kurumlarının ihtiyaçları belirlenerek kamusal hizmet çerçevesinde reel artış sağlanmalıdır.
- Eğitim ve bilimsel üretim, üniversitenin tüm çalışanlarının kolektif emeğinin ürünüdür. Bu sebeple akademik personele verilen “yükseköğretim tazminatı” ödeneği tüm üniversite çalışanlarına verilmelidir.
- ‘Geliştirme ödeneği’ adil bir şekilde akademik, idari-teknik personele de ödenmelidir.
- Sendikamız Eğitim Sen, yükseköğretim kurumlarını ticarileştiren her türlü uygulamaya karşı olmakla birlikte, halen devam eden döner sermaye işletmesi olan kurumların personelinin döner sermaye haklarından faydalandırılmaması emekçiler açısından ciddi sorunlara neden olmaktadır. Üniversite çalışanları döner sermaye hakkından maaş ve ek ödemelerinde herhangi bir kesintiye uğramadan yararlanabilmelidir.
- Hak ettikleri kadroya atanmayı bekleyen, doğent unvanı almasına rağmen doktor öğretim üyesi ya da doktor araştırma görevlisi olarak istihdam edilen ya da profesörlüğü hak etmesine rağmen alt kadrolarda istihdam edilen öğretim elemanlarının kadro talepleri

karşılmalıdır. Kadro sorunları bekletilmeden çözümlenmelidir. Kadrolar sürekli olmalı, yükseköğretim emekçileri çalışma hayatlarını gelecek kaygısı olmadan sürdürmelidir.

- Lojman, servis hizmetleri, yemekhane ve sosyal tesislerin kullanımında kısıtlamalara ve ayrımcılığa son verilmeli, hangi kadro ve unvanında olursa olsun tüm üniversite personelinin bu hizmetlerden eşitçe yararlanması sağlanmalıdır.
- Devlet ve vakıf üniversitelerinde 50/d, 33/a ile istihdam edilen araştırma görevlileri arasında görev ve haklar açısından yapılan her türlü ayrımcılık engellenmeli, araştırma görevlilerinin 50/d ile istihdamına son verilmeli, güvenceli istihdam temel alınmalıdır.
- Üniversitelerde akademik özerklik ve bilimsel özgürlüğün tesis edilmesi için gerekli koşullar derhal sağlanmalıdır.
- Eşit işe eşit ücret verilerek, ders ve araştırma sürecinde eşit katkıların eşit değerlendirilmesi yapılmalıdır. Ek göstergeler yoluyla hiyerarşik ücretlendirmeden vazgeçilmelidir.
- Yükseköğretim alanındaki tüm ek ücret ve ödemeler görev alan tüm personel arasında adil bir şekilde dağıtılmalıdır.
- Eğitim temel bir haktır ve herkesin parasız yararlanabileceği kamusal bir hizmettir; piyasa koşullarına asla terk edilemez. Öğrenci harçları, özelleştirme eğilimlerini güçlendirmektedir. Bu nedenle tamamen kaldırılmalı, öğrencilere eğitim ve araştırma gereçleri, barınma, beslenme ve ulaşım parasız sağlanmalıdır.
- Üniversiteler kurumsal özerkliği zedelenmeden mali yönden kamu denetimine açık olmalıdır.

SONUÇ

İktidarın yıllardır piyasa odaklı eğitim ve yükseköğretim anlayışı yükseköğretim kurumlarını ekonomik bir tarife büründürmekte; kamusal fayda, topluma hizmet yerine sermayenin yararına hareket eden, bilim kurumu olma vasfını yitirmiş basit aracı kurumlara dönüştürmektedir. Bu anlayış, üniversitelerin 'şirket', üniversite öğrencilerinin 'müşteri' haline getirilmesini hedefleyerek, toplumsal eşitsizliği daha da derinleştirmektedir.

Artan üniversite ve öğrenci sayıları göz önünde bulundurulduğunda mevcut bütçe anlayışıyla sorunların çözülemeyeceği açıktır. Emek sömürsüne kapı aralayan, eğitimde niteliksizliği derinleştiren personelin sözleşmeli-geçici istihdamına son verilmeli, personel açığı kadrolu istihdam yoluyla kapatılmalıdır. Eğitimin ve yükseköğretimin niteliğinin yükseltilmesi, fiziki alt yapı ve donanım eksikliğinden kaynaklanan sorunların çözümü, öğrencilerin eğitim hakkını engelleyen barınma, beslenme, ulaşım problemleri için bütçe anlayışının acilen değişmesi gerektiği açıktır.

Kamu kaynakları eşitlik ve erişilebilirlik çerçevesinde temel bir hak olan eğitim için toplum yararı gözetilerek değerlendirilmeli ve yükseköğretim payı anlamlı düzeylere çıkarılarak ihtiyaç kadar arttırılmalıdır.

Devlet ya da Vakıf Üniversitesi Fark Etmez!

İnsan, Toplum, Doğa Yararına Üniversite İstiyoruz

Laiklik
Kamusal finansman
akademik özgürlük
KADRO liyakat hukuk
GÜVENCE Kurumsal özerklik
demokratik yönetim
İnsanca yaşayacak ücret
Eşitlik Tayin hakkı
İstanbul Sözleşmesi Bilim
Adalet ILO 190 Görevde yükselme
Kreş Barınma Servis
Demokratik Özgür Üniversite